

Skolen og samfundet fra ca. 15/6-82 til 15/6-83

AF ELLEN NØRGAARD

Det følgende bygger ligesom i tidligere årbøger på avisomtale i danske aviser af folkeskolen, ungdomsuddannelserne, voksenundervisningen og seminarierne.

Dette stof er i de senere år blevet mere og mere omfattende. Et dækkende referat af denne omtale kan derfor ikke gives inden for de rammer, årbogen stiller til rådighed. Det følgende er referat af (centrale begivenheder i skoleåret 82/83) og eksempler på debatten vedr. de ovennævnte uddannelsesområders forhold i denne periode.

Undervisningsministeren er i det følgende forkortet til UM.

Folkeskolen generelt

Folkeskolens forhold diskuteres mere end nogensinde både i de landsdækkende og i de lokale aviser. Årsagerne hertil er flere, – denne sektor udsættes som de øvrige dele af uddannelsessystemet for omlægninger og ændringer, og disse ændringer gennemføres på lokalt plan afstedkommer lokal debat. Årsagerne til ændringerne synes først og fremmest at være det faldende børnetal, besparelserne og den kommunale planlægnings revidering. Konsekvenserne af disse omlægninger er mange. Skoledistrikterne ændres fx i Vejle, Vejle Amts Folkeblad 1.7.; i Horsens, Horsens Folkeblad 27.11.; de debatteres i Them, Midtjyllands Avis 16.2., og i Poulsker indføres flydende skolegrænser, Amtsavisen 30.3.

Besparelserne diskuteres over hele landet, både deres vedtagelse og deres konsekvenser. Kun de mest nødvendige reparationer vil fx blive gennemført ved skolerne i Vejle, Vejle Amts Folkeblad 21.7.; eleverne i de små klasser i Viborg vil få færre timer, Viborg Stiftstidende 4.9.; 10. klasse nedlægges ved flere skoler i Nakskov og i Nordjylland, Ny Dag 10.12. og Vendsyssel Tidende 20.11.; klasser skal lægges sammen, og ikke årgangsdelte undervises sammen fx i Brøns og i Ulfsborg, Vestkysten 3.2. og Ringkøbing Amts Dagblad 14.2. Og amtscentralerne vil flere steder få en meget stram økonomi, fx i Korsør, Sjællands Tidende Slagelse 10.5. og i Holbæk Amts Venstreblad 9.6.

Den besparelsesform, der får langt mest presseomtale, er skolenedlæggelserne. Sammenlægning af skoler og nedlæggelse af skoler synes at blive drøftet i næsten alle kommuner, og nogle eksempler herpå vil blive fremdraget. Frederiksberg har 3 skoler for meget, og kommunalbestyrelsen vedtager at nedlægge og sælge skolen på Nordens Plads fra 1.8.83, den er kommunens nyeste og bedst udstyrede, fx Berlingske Tidende 9.9. og 14.10. Skolenævn, lærere og forældre protesterer, og en afstemning afholdtes blandt skoledistriktets beboere i april. De protesterende parter taber, ovennævnte avis 17.3., Valbybladet 13.4. Stemningen under afstemningen er tilspidset, – børnene græd, og meget politi blev tilkaldt. Denne nedlæggelse affødte desuden en mere principiel diskussion om læreres deltagelse i aktiviteter for en skoles bevarelse. Borgmester på Frederiksberg John Winther forespurgte DLF, der svarede, at i henhold til tjenestemandsløven måtte lærere ikke deltage. Dette blev imødegået med en påstand om, at ifølge grundloven må lærerne gerne deltage, og Politiken erklærede, at John

Winther burde have en kæmpenæse, fx ovennævnte avis og Ekstrabladet 13.-16.4.

Skoler skal desuden fx nedlægges i Køge, Dagbladet Køge 28.7.; i Åbenrå, Jyske Tidende Åbenrå 28.9.; i Høje Gladsaxe, hvor afstemning afholdes, og forældre protesterer, Gladsaxebladet 2.2. og BT 22.2. og på det indre Nørrebro, Berlingske Tidende 28.2.

Proceduren vedr. skolenedlæggelser diskuteres stadig. Et konservativt medlem af Folketinget ønsker i august reglerne ændret, således at proceduren bliver forenklet, og kommunalbestyrelserne nemmere kan foretage sådanne, og den daværende undervisningsminister Dorte Bennedsen ville overveje en ændring, fx Land og Folk 25.8. Regeringsskiftet medfører, at venstremanden Bertel Haarder blev undervisningsminister, og dette vil medføre, i henholdt til Weekendavisen 17.9., et holdningsskift i dansk uddannelsespolitik. Han erklærer blandt meget andet kort efter sin tiltrædelse, at de små skoler skal bevares. Samtidig fremlagde regeringen et spareprogram for hele den offentlige sektor, hvori også bloktilskuddet og dermed de kommunale budgetter indgik. Protesterne var mange, se afsnittet vedr. elever. Det blev også hævdet, at dette spareprogram måtte få konsekvenser for skolenedlæggelserne, formanden for foreningen af landsbysamfund påpeger fx, at sparepolitikken er en dødsdom over landsbyskoler og landsbysamfund, Vendsyssel Tidende 2.11. UM udsender et sparecirkulære vedr. folkeskoleområdet den 15.12., hvor besparelser indskærpes med mange forslag. SF tager initiativet til, at spørgsmålet drøftes i Folketinget, og regeringen fastholder, at de små skoler skal bevares, Kristeligt Dagblad 24.1. og Politiken 26.3.

En undersøgelse foretaget af bl.a. Niels Egelund ved DLH viser, at det faldende børnetal vil medføre, at 500 skoler skal lukkes i de næste 15 år, d.v.s. en fjerdedel af de nu eksisterende, Politiken 23.4. UM imødegår dette og fastholder endnu engang, at han ønsker at bevare de små skoler, fx Kristeligt Dagblad 25.4. Foreningen af landsbysamfund opfordrer UM til at udarbejde retningslinier for, hvorledes de små skoler kan blive bevarede, fx Berlingske Tidende 24. og 25.4.

Og i enkelte kommuner tages der initiativ til at styrke eller bevare små skoler, de små skoler søges bevaret i Christiansfeld, Kolding Folkeblad 18.2.; i Lejre vil Venstre bevare de små skoler; og landsbyskolerne ved Herning vil ikke af med deres 7. klasser, Herning Folkeblad 2.4.

Ved regeringsskiftet erklærede CD, at de ønsker en ny folkeskole, Politiken 14.11. UM erklærer som omtalt i kapitlet om elever, at han ønsker reglerne for skolestart ændret og vil desuden ændre overgangen fra børnehaveklasse til 1. klasse, Information 28.5.

Og han vil indføre årskarakterer og nye afgangsprøver i 9. klasse, Fyns Stiftstidende 13.5. I flere sammenhænge sættes der imidlertid spørgsmålstejn ved karakterer, det hævdes i Politiken 30.5., at 13-skalaen er helt tilfældig. Og til samme avis udtaler direktør i Superfoss, Jørgen Trygved, at erhvervslivet er ligeglade med karakterer. Det, der lægges vægt på, er, at de unge er friggjorte og kan formulere sig.

Elever – børn

Børnetallet er stadig faldende over det meste af landet, fx er der færre elever i folkeskolerne i Vejle, Vejle Amts Folkeblad 19.7.; i Agerup, Holbæk Amts Venstreblad 28.8.; i Næstved, Næstved Tidende 7.1.; i Ørum og Ebeltoft, Djursland 7.1. og 14.1.; og i Randers, Amts-Avisen 14.5. Berlingske Tidende oplyser 13.5., at der var

bundrekord i børnefødsler i 1981.

Konsekvenserne af dette faldende børnetal er mange og forskellige. DLF og Skole og Samfund er enige om, at det dalende fødselstal vil give en bedre skole, Kristeligt Dagblad 3.8.; og i Århus har det faldende børnetal den positive konsekvens, at skolebudgettet er lavere, Århus Stiftstidende 18.8. Som regel virker det faldende børnetal imidlertid sammen med besparelserne, – se også afsnittet om folkeskolen, således at skoler nedlægges, og børn må flyttes. Børnene fra Bølling skal fx køres til Rækker Mølle og Bjerringbro, hvad forældrene protesterede imod. De har oprettet en miniskole, som de vil fastholde, fx. Ringkøbing Amts Dagblad 5.8. og 8.1. samt BT 14.9.

En undersøgelse, omtalt under Folkeskolen, viser, at det faldende børnetal vil medføre, at 500 skoler skal lukkes i de næste 15 år. Skoler med under 144 børn vil være for dyre at opretholde, Politiken 23.4. UM mener imidlertid ikke, at 500 skoler skal lukkes, fx Vendsyssel Tidende 24.4. og Kristeligt Dagblad 25.4. Og UM mener i øvrigt, at eleverne er glade for skoleskift, medens lærerne ikke er det.

Debatten om skoleflytning fortsætter imidlertid. Forældrene i Videbæk protesterer mod, at deres børn skal flyttes, det samme gør forældre i Haderslev og forældre og elever i Lyngby-Taarbæk, henholdsvis Ringkøbing Amts Dagblad 30.5., Jydske Tidendes Kolding 11.5. I Fyns Stiftstidende påpeges 30.5., at skoleflytninger er uheldige for børnene.

Indvandrerbørnenes forhold behandles også i pressen i skoleåret 82/83, dog ikke i samme omfang som i de to foregående år. I Køge er der oprettet 4 klasser med udelukkende tyrkiske børn, og forsøget med sådanne klasser vil fortsætte, Dagbladet Køge 28.7. I følge Land og Folk 8.1. har Ishøj kommune sendt trusselsbreve til de tyrkiske hjem, hvis børn forsømmer meget. Disse familier vil blive meldt til den tyrkiske ambassade. Politiken oplyser 29.3., at 400 indvandrerbørn hvert år begynder i skole i København, og beholder deres hjemlands sprog, og skolecentre skal oprettes. Men lærerne mener på deres side, at eleverne er nødt til at lære dansk. Og Berlingske Tidende oplyser 30.4., at UM vil ændre reglerne for, hvor mange børn der må være i en modtagerklasse for indvandrere. Nu må der maksimalt være tolv, og det er denne grænse, der vil blive hævet. Den tidligere UM mener, at indvandrerbørnenes vilkår dermed vil blive forringet.

Danske skolebørn har det ikke godt. De ryger hash i Rønne og i Ålborg; i Ålborg hævdes de imidlertid at have holdt op i skolerne, Bornholmeren 27.8. og Ålborg Stiftstidende 11.10. Mange af de børn, der kommer i børnehaveklasse har problemer, Kalundborg Folkeblad 14.12. Fra Århus hævdes, at nedskæring i skolemælken giver dårlige kostvaner, og at de overvægtige børn dér skal slankes, Århus Stiftstidende 14.1. og Politiken 11.2. Fra skolepsykologernes årsmøde på Nyborg Strand bliver det udtalt, at de 7-14 årige har tabt modet, der er opstået en ny svagere børnekarakter, Politiken 5.3. Aktuelt refererer den 17.5. en undersøgelse foretaget i København og i Ringkøbing Amt, der viser, at hvert andet dansk barn er meget usundt. Det har enten dårligt syn, nedsat hørelse, dårlig ryg eller allergi. En læge fra Odense kan supplere denne undersøgelse: hvert 10. af de børn, han har undersøgt, har for højt blodtryk, fx. B.T. 20.5. Disse undersøgelser bliver refereret i en række aviser og får mange kommentarer med på vejen; i Weekendavisen påpeges 20.5., at såvel problemet som konsekvenserne er alvorlige. Aktuelt mener 22.5., at regeringen må gøre noget, og i Information hævdes 23.5., at det vil give en merudgift på 800.000 at flytte undersø-

gelserne af skolebørn fra skolelærerne.

Eleverne har det heller ikke godt i skolen. De kommer tit til skade i skolen, Politiken 3.12. Det er bl.a., fordi de mobbes, og Berlingske Tidende 28.1. og andre aviser refererer en episode, hvor en dreng blev puttet ned i en skraldepose. Skoledirektør i Århus, Birgit Darr oplyser, at der er problemer i de små klasser, Aktuelt 25.5. Eleverne får desuden færre timer p.g.a. besparelser, – der er ikke råd til vikarer, Politiken 4.2. En undersøgelse foretaget af DPI viser, at kun hver 3. elev føler sig tryk i skolen, fx Jyllandsposten 2.6. Amtslægen i Ringkøbing Amt kan imidlertid oplyse, at der er færre psykisk handicappede elever fra små skoler.

Kort tid efter regeringsskiftet i september fremlægger den nye regering sparefor-slag, der vil ramme hele uddannelsessystemet og også skolen. Både skoleelever og unge protesterer mod disse. De demonstrerer, og aviserne viser store billeder af disse demonstrationer, der foregår både i København og lokalt. Land og Folk gengiver 6.10. fra disse sloganet: »Schlüter får en finger, Haarder får en tud, skolen skal blive bedre, derfor skal du ud«. Og Politiken gengiver 30.10. en plakat med sloganet: »Af lov kom du, af arbejdsløse og uddannelsessøgende skal du slettes og aldrig genopstå«. Desuden fx Bornholmeren 17.11., Ålborg Stiftstidende 19.11. og Vejle Amts Folkeblad 19.1.

LOE opfordrede til disse demonstrationer. Organisationen får i februar ny formand, Anja Nielsen, 16 år og fra Hvidovre. Organisationen repræsenterer 400.000 elever, og UM kritiserer skarpt dens aktiviteter, Aktuelt 19.2. og 21.2. og Politiken 20.2. I juni udsender UM et cirkulære, der strammer reglerne for, hvornår elevorganisationerne i skoletiden må fremlægge deres synspunkter, og for deres forbrug af støtte, Land og Folk 2.6.

UM oplyser efter at have været i embedet i godt to måneder, at han vil nedsætte skolealderen. Dette skal gennemføres rullende, med en måned hvert år, således at en skoleårgang er på 13 måneder. Derved vil der hvert år komme 4000-5000 flere børn i skole. Undervisningspligten skal dog stadig være 9 år, og børnene vil således have opfyldt denne tidligere, fx Kristeligt Dagblad 4.11. Dette forslag udløser mange kommentarer. Jyllandsposten 23. og 28.12. positiv; i Land og Folk hævdes 28.12., at forslaget vil smadre børnehaveklaserne, og i Politiken hævdes 30.12., at det er ugen-nemtænkt. Forslaget udløser også en debat, der løber i de følgende måneder om, hvad indholdet i skolens undervisning i de første år kan og bør være.

I skoleåret 82/83 har børns skoletransport og børnepasningsordninger også været diskuteret i mange kommuner. Det oplyses fx i Holstebro Dagblad i oktober, at i 1980 var udgifterne til skoletransport lige så store som til undervisningsmidler. Transporten af elever i ungdomsuddannelserne var også med heri. Og Politiken oplyser 14.1., at der er politisk flertal for regeringens forslag om at indføre skolepasningsordninger som alternativ til daginstitutionerne.

Og så vil en skoleelev i dette skoleår i gennemsnit koste 19.000 kr. Det koster 31.000 i den dyreste og 14.300 i den billigste kommune, fx Holstebro Dagblad 12.8.

Fagene

Folkeskolens undervisning omtales i mange sammenhænge, og den omtale, der fylder mest, er referater af forsøg på at ændre og aktualisere undervisningen. Jyllandsposten oplyser fx 31.8., at 800 skoleklasser skal arbejde med et investeringsspil, som Handelsbanken har udarbejdet, og der er store reportager af featureuger i Poulsker og

Vester Vedsted, Bornholms Tidende og Vestkysten, begge 6.5.

Lejrskoler diskuteres også, og hvorvidt disse skal spares væk, bibeholdes eller genindføres. Eleverne i Nordborg protesterer fx mod, at der skæres i bevillingerne til lejrskoler, Jydske Tidende Sønderborg 29.9.

I Politiken hævdes, at der i større grad må undervises om fagforbund 30.8. Det samme hævder Arbejderbevægelsens Skolekontaktudvalg, Aktuelt 25.9. En Dias-serie er udarbejdet, og denne »griber« børnene, samme avis 12.1.

Brug af trampolin diskuteres stadig i enkelte kommuner. Og UM henstiller, at disse ikke bruges, cirk. af 21.6.82. Samtidig udtales det, at faget gymnastik bør styrkes, fx i Vestkysten 23.9., Kolding Folkeblad 25.9., Vendsyssel Tidende 14.9. og B.T. 24.5. I Aktuelt hævdes samme dag, at den danske skole er kropsfjendsk.

Debatten om, hvorvidt datalære skal indføres og om værdien af datamatstøttet undervisning, fortsætter. I Berlingske Tidende hævdes i en reportage fra Krebs' Skole, at eleverne får nyttig viden i geografi ved at arbejde med datamater, 29.7. Datalære indføres som valgfag i folkeskolen og/eller ungdomsskolen fx i Slangerup, Frederiksborg Amts Avis 10.7.; i Lunderskov, Kolding Folkeblad 16.11.; i Birkerød, Frederiksborg Amts Avis 27.1., – og her er de unge meget interesserede; det er de unge også i Årslev på Fyn, Fyns Stiftstidende 10.2. Flere kommuner afsætter ret store beløb til indkøb af udstyr, fx skal der købes computere for 40.000 kr. i Hobro, for 140.000 på Als og for 30.000 kr. i Kolding, Amts Avisen 3.5., Jydske Tidende Sønderborg 19.5. og Jydske Tidende Kolding 29.5. Sønderjylland, Vejle og Ribe amter vil sammen udvikle undervisningsprogrammer, Jydske Tidende Kolding 7.8. Og i Herning Folkeblad hævdes, at undervisningsmarkedet vedr. mikrodatamater er en kamplads mellem firmaerne ICL, Data Inform og Bogita Data, 3.2.

Der afholdes mange kurser og konferencer om datalære og EDB-støttet undervisning, fx på Amtscentralen i Silkeborg, Midtjyllands Avis 19.8. Den nye UM nedsætter i begyndelsen af november et informatikudvalg, hvis formål er at »rette undervisningen ind på fremtidens erhvervsbehov«, Aktuelt 30.11. Og han udtaler, at han er positivt stemt over for datalærens indførelse i folkeskolen, Politiken 30.11.

Spørgsmålene om, hvorvidt teknologien repræsenterer et fag eller en metodik synes imidlertid at være uafklaret, og der er uenighed om, hvorvidt teknologiens indførelse i skolen er et gode eller ej. Indenrigsminister Knud Enggaard udtaler på en teknologikonference i Silkeborg, at vi ikke skal være bange for den, men have respekt for den, Midtjyllands Avis 28.3. I Demokraten hævdes, at datalære ikke må være et fag, men et redskab. Og lektor ved DLH Viggo Sadolin hævder, at skolen ikke må oversvømmes af forudbestemte programmer, Berlingske Tidende 17.4.

Kristendomsundervisningen debatteres også i år, der er enighed om, at den skal være kundskabsmeddelende, men mange lærere er usikre over for den, og børn pjækker fra timerne, Kristeligt Dagblad 12.8. Timerne beskæres, de må fx vige for dansk-timer i Kirke Hyllinge, Holbæk Amts Venstreblad 30.9. Den nye UM vil imidlertid styrke faget og holde øje med pjækkeriet, Kristeligt Dagblad 9.10. og Information 3.10. Menighedsrådene i Nordsjælland henvender sig til UM for at få fagets fritagelsesparagraf ophævet, hvad han imidlertid siger nej til, fx Kalundborg Folkeblad 23.9.

Den nye UM bebuder også, at han vil ændre indholdet i fagene dansk og historie i folkeskolen. Dansk skal ikke være et samfundsfag, et kommunikationsfag eller redskab til indøvelse af demokrati; det er en sproglig færdighed, der er en forudsætning

for alt andet i skolen. Og historie skal ikke reduceres til en samling eksempler på interessante samfundstyper. Historie er lige så lidt som dansk en hjælpedisciplin for samtidsorientering, Information 9.10. I november nedsætter UM så to udvalg, der skal ændre disse fags indhold. Udvalget for dansk skal ændre både fagets formål og vejledningen og har professor ved DLH Torben Brostrøm som formand, og udvalget for historie skal ændre vejledningen og har lektor ved Esbjerg Seminarium, Verner Bruhn, som formand. Udvalgsarbejdet skal være afsluttet i løbet af efteråret 83, fx Aktuelt 30.11. De to udvalgsformænd udtaler sig med mellemrum til pressen, Torben Brostrøm siger fx til Morgenposten 19.12., at verden er en kamp om børnenes fantasi. Derfor skal de sikres oplevelse og sammenhæng i tilværelsen gennem litteraturen. Og Verner Bruhn udtaler, at han har kritiseret læseplanerne for historie fra §1, fordi han mener, det er et humanistisk fag og ikke et samfundsfag. Gøres det til et samfundsfag, går noget vigtigt tabt. De nye læseplaner skal gøres mere konkrete, og lokalhistorien skal således styrkes, fx Vestkysten 16.11. og 30.11.

Specialundervisning

Specialundervisningen er i stadig stigning. Weekendavisen oplyser 20.8., at medens timeforbruget til den almindelige undervisning er konstant, er timeforbruget til specialundervisningen steget med 10%. Undervisningsinspektør I. Skov Jørgensen påpeger, at der stadig er mangel på specialundervisningslærere, Jyllandsposten 28.11. Sæbys borgmester mener, at der bruges for mange penge på svagt begavede; det ville være bedre at bruge dem på normalt begavede, Vendsyssel Tidende 30.1. I Midtjyllands Avis hævdes, at den planlagte forringelse af skolelægeordningen vil medføre stigning i specialundervisningen, 4.2. Der hævdes at være for meget specialundervisning i Brønderslev, Vendsyssel Tidende 18.3. Og på landsplan har 108.000 elever modtaget specialundervisning i kortere eller længere tid. Dette er i følge Berlingske Tidende 11.3., færre end ventet.

En undervisning, der nærmest må karakteriseres som en slags specialundervisning, nemlig de forskellige former for alternativklasser, får megen omtale. Der opnås gode resultater i Mørke, Århus Stiftstidende 20.7.; der er produktionskoler i gang fx i Birkerød og i Høng, Frederiksborg Amts Avis 18.7. og Kalundborg Folkeblad 8.7., der er særlige klasser for skoletrætte i Sommersted, Vestkysten 1.11. i Varde, og skoletrætheden afhjælpes ved at indføre valgfri fag i Frederikshavn, Frederikshavns Avis 4.12.

Specialundervisningen er dyr, den vil fx koste Bjerringbro 800.000 i 83, Midtjyllands Avis 13.7. Og der spares flere steder som i Brårup, Skive Folkeblad 15.3. Den vidtgående specialundervisning synes imidlertid at være ramt hårdest af besparelserne. Integrationen af handicappede er gået i stå på Fyn, Fyns Amts Avis 20.10., Nordsjællands eneste observationsskole må i følge Frederiksborg Amts Avis 19.5., lukke, fordi bevillingerne beskæres med 28%. Københavns Amt vil lukke specialundervisningscentret i Tåstrup, både p.g.a. besparelser og det faldende børnetal. Og Vestsjællands Amt er det amt, hvor der skæres hårdest i den vidtgående specialundervisning, Sjællands Tidende Slagelse 4.5.

Specialundervisningens og dermed integrationens værdi diskuteres også i år, i Land og Folk hævdes 30.6., at specialundervisningen gør ondt værre, den cementerer arbejderbørns status som tabere. De grønne skoler i Ribe Amt skal nedlægges, og eleverne integreres, Vestkysten 24.9. I Helsingør Dagblad hævdes, at de handicappede har det

godt i folkeskolen, 24.9.; i Kalundborg Folkeblad 6.11. hævdes, at integrationen i Kalundborg er gået for vidt; og der er positive resultater med integrationen af handicappede i Gladsaxe, Politiken 18.11. I Jyllandsposten hævdes 24.5., at elevernes selvtilid knægttes i behandlingssystemet.

Specialundervisningens organisation kommenteres. Kristeligt Dagblad 28.6., oplyser, at politiet i mere end halvdelen af landets 54 politikredse har etableret et formelt samarbejde med skoleforvaltning og socialforvaltning i 75 kommuner. Og DLF foreslår, at skolepsykologernes arbejdsfelt udvides, således at de også kan arbejde med de børn, der er tilknyttet social- og sundhedsforvaltningen, Politiken 18.5.

Indenrigsministeren har udsendt et cirkulære, i følge hvilket kommunerne skal aflevere hver 5 skolepsykologiske journaler til landsarkiverne, når de pågældende elever har forladt skolesystemet. Dette cirkulære udløser en ret heftig debat. Spørgsmålet diskuteres fx i kommunalbestyrelsen i Århus; i Odense og Horsens indstilles, at journalerne ikke indsendes, Århus Stiftstidende 13.3., Fyns Stiftstidende 15.3. og Horsens Folkeblad 28.4. SF opfordrer i Folketinget ministeren til at sørge for, at alle journaler destrueres, og indenrigsministeren erklærer, at hun vil begrænse registrering og opbevaring og gøre registrene anonyme, fx Information 26.3. I Jyllandsposten og andre aviser hævdes desuden, at journalerne ingen videnskabelig værdi har, og hvis de opbevares, vil de forfølge børnene, 17.3. Professor Tage Kaarsted svarer dertil i Politiken 30.4., at journalerne ligger trygt i statens arkiver, fordi disse er »omgærdet med alskens sikkerhedsforanstaltninger«. Det 21. århundredes historikere vil højst sandsynligt mene, at kassation af disse sager har fundet sted, fordi behandlersamfundet ville slette alle spor af de bommerter, der er begået.

Private skoler

Nye private skoler planlægges og etableres stadig mange steder i Danmark. En ny skole skal fx starte i St. Merløse og på Mallinggård, Holbæk Amts Venstreblad 16.8. og Midtjyllands Avis 6.9. En ny Freinet-skole planlægges i Odense, Fyns Stifts Tidende 17.8. Høng kommune overvejer at udleje en kommuneskole til friskole, og stiftende generalforsamling for skolen afholdes, Kalundborg Folkeblad 2.3. og 10.3. En privatskole skal oprettes i Sæby Hallenslev, 45 børn er indskrevet, og der er kun 7 børn tilbage i kommuneskolen, Sjællands Tidende Slagelse 13.5. Og Tvind-skolerne vil etablere en friskole i den gamle overlægebølg i Juelsminde, Vejle Amts Folkeblad 2.6.

Den stigende tilgang til private skoler kommenteres i forskellige sammenhænge. Kristeligt Dagblad oplyser, at den første kristne friskole kan afholde jubilæum. Politiken hævder 11.9., at den nye regering vil frede privatskolerne. I Nakskov går hver 5. elev i friskole, Folketidende 16.10., i Haderslev går hver sjette, Jydske Tidende Kolding Avis 3.10.; og Politiken hævder 17.3., at 18% af eleverne i Lyngby-Taarbæk kommune går i private skoler, men nedlægges Baunegårdskolen vil 25% søge denne skoleform. Berlingske Tidende oplyser, at der i skoleåret 82-83 går 58.000 elever i private skoler, og 725.000 i offentlige. Administrationen af de private skoler er fra 1.1.83 flyttet til det nyoprettede Direktorat for folkeoplysning, og Århus Stiftstidende mener 19.1., at flytningen vil styrke denne skoleform. Socialdemokratiet er imidlertid i henhold til Jyllandsposten 18.2. uafklaret m.h.t., hvorvidt denne skoleform skal styrkes.

De private skoler får gennemgående positiv omtale. Der er mange fyldige beskri-

velser af undervisningen på disse skoler, fx fra Den lille skole i Rørvig, Holbæk Amts Venstreblad 6.8. og fra Rudolf Steinerskolen i Århus, der nu får 11. og 12. skoleår, Århus Stiftstidende 25.5. Ved enkelte skoler opstår der imidlertid konflikter, og disse får også meget fyldig omtale. Der er økonomiske uregelmæssigheder i regnskaberne ved Sankt Birgitta skolen i Maribo, og der er konflikt, Folketidende 7.8. Folketidende 10.5. og 13.5. kan også melde om, at der er et opgør inden for styrelsen af en privat skole i Nakskov. Et ret omfattende opgør synes at foregå ved den private realskole i Rungsted. Denne konflikt synes først og fremmest at handle om den fungerende skoleleders stilling. Skolelederen sagde op efter 20 år. Forældrene troede, at skolelederen, der var syg og indlagt på hospital, gerne ville forlade sin stilling. Det viste sig imidlertid, at skolens bestyrelse havde fået skolelederen til at underskrive en afskedsbegæring under en morfinrus. Styrelsens motiv herfor hævdes at være, at de ønskede at omdanne skolen til et privat gymnasium, fx Politiken 29.3 (Se også afsnittet om gymnaset).

Forældrene samler underskrifter ind for at støtte lederen, og han får sit job tilbage. Så kommenterer den lokale præst konflikten fra prædikestolen fra truer styrelsen med politianmeldelse. Presseomtalen af disse begivenheder er meget fyldig, fx Politiken 31.3. og Frederiksborg Amts Avis 31.3. og 24.4. Styrelsen skal i henhold til Politiken 15.4. møde i retten, fordi den har gjort brug af en fortrolig lægeerklæring. Sognepræsten får en næse af kirkeministeriet, Berlingske Tidende 21.4., og der afholdes et dramatisk møde på skolen, hvor styrelsen afskediges af 800 fremmødte forældre, men hvor lederen samtidig beskyldes for manglende økonomisk overblik, Ekstrabladet 23.4. Politiken oplyser 4.5. og 7.5., at forholdene på skolen er uafklarede, men en ny styrelse skal vælges.

Og så oplyser Kristeligt Dagblad 10.5., at den islamske skole er optaget i Dansk Friskoleforening.

Forældre – skolestyrelse

Forældrene synes at være meget aktive i forbindelse med de besparelser og skolenedlæggelser, der er omtalt i det foregående. Forældrene protesterer fx mod classesammenlægninger i Grindsted, Vestkysten 23.9. og 24.9.; og ved en skole i Vejle, Vejle Amts Folkeblad 25.9. Forældre fra 34 skoler i Odense forsamlles og protesterer mod besparelserne dér, Fyns Stiftstidende, 11.10. De protesterer mod nedskæringer i Vester Vedsted, Vestkysten 14.2., mod sammenlægning af de to skoler i Gladsaxe, B.T. 23.2. og mod classesammenlægning i Jelling, Vejle Amts Folkeblad 16.4. og 13.5.

I Timring holder forældrene deres børn hjemme i protest mod, at en lærer, der ikke har undervist siden 1980, igen begynder at undervise. Læreren har været ude af psykisk balance. Efter en periode indstilles læreren til afskedigelse, men dette finder 35 af forældrene er uretfærdigt og henvender sig til UM, fx Herning Folkeblad 15.3., Politiken 14.3. og Holstebro Dagblad 22.3.

Der er i henhold til cirkulære indført nye højere diæter til skolenævnsmemberer. Skolenævnsmembererne i Kolding kan ikke deltage i Skole og Samfunds kursus på Askov, fordi kommunen ikke vil bevilge diæter, Kolding Folkeblad 7.7. Diæter vil koste Odense 300.000, Fyns Stiftstidende 21.8.

Skole og Samfund er ikke interesseret i, at de høje diæter opretholdes og henvender sig til indenrigsministeren og UM, Berlingske Tidende 21.8. I følge Politiken 18.11.

afskaffes de høje diæter.

Skole og Samfund får ny landsformand, Eigil Brinch afløses af lektor A. Tangsig Christensen, Nr. Nissum, Fyns Stiftstidende 11.10. Eigil Brinch siger ved sin afsked, at skole/hjem samarbejde forpestes af ord, cirkulærer og love, Fyns Stiftstidende 20.11. I Weekendavisen 26.11. hævdes i samme anledning, at Skole og Samfund ved sin etablering var en socialdemokratisk domineret forening. Nu er den tværpolitisk, og den nye formand er konservativ.

Og så ønsker KL skolestyrelsesloven ændret således, at skolepsykologerne kan arbejde under socialforvaltningen, Jyllandsposten 11.1.

Lærerne

Det faldende børnetal og besparelserne får alvorlige konsekvenser for lærernes beskæftigelsessituation, og disse forhold kommenteres i dagspressen. Fra mange kommuner meldes om, at lærerafskedigelse må overvejes, Jydske Tidende, Kolding Avis oplyser fx 29.9., at udbygningsplanen for skolerne i Lundtofte viser en stærk nedgang i elevtallet, og dette vil medføre nedskæringer i lærerskematimerne; 10 lærere risikerer at blive fyret p.g.a. økonomiske nedskæringer i Sindal, og lærerne protesterer mod disse, Vendsyssel Tidende 23.9. og 28.9.; både i Århus og Odense planlægges store nedskæringer inden for skoleområdet, i Odense demonstrerer 1000 lærere foran rådhuset under behandlingen af kommunens budget, og mange lærere nedlægger arbejdet, fx Fyns Stiftstidende 4.9., Jyllandsposten 30.4. og Land og Folk 30.9.

I Ålborg skal 15 lærere fyres, Vendsyssel Tidende 1.2., i Hørsholm skal lærere fyres og klassekvotienten hæves, Politiken 22.2.; og Thisted Dagblad 27.5. kan oplyse, at 150 søgte de 8 lærerstillinger, der var ledige dér.

Lærernes ændrede beskæftigelsessituation får konsekvenser for ikke seminarieuddannede lærere i mange kommuner. Lærerkredsen på Vestlolland har klaget til Storstrøms Amt over, at Ravnsborg kommunalbestyrelse har fastansat en ueksamineret vikar, der i mange år har været knyttet til skolevæsenet, i stedet for en seminarieuddannet, Ny Dag 30.7. I Tåstrup er 30 ikke-seminarieuddannede vikarer blevet afskediget, og kommunen har fået en »næse« af amtet. Samtlige vikarer og ikke-uddannede vil forsvinde fra skolevæsenet i Nykøbing Falster, Folketidende 8.1., og i Holbæk afskediges 7 faglærere, Holbæk Amts Venstreblad 27.4.

Berlingske Tidende refererer 12.8. tal fra Danmarks Statistiks befolkningsprognose og undervisningsministeriets økonomisk-statistiske kontor, der tilsammen viser, at der i år 2000 vil være 44.000 lærere i overskud. Disse beregninger forudsætter imidlertid, at det talmæssige forhold lærer/elev forbliver det samme som i dag, at børnetallet fortsætter at falde, og at antallet af nyuddannede lærere vil ligge fast.

Fra Dansk Magisterforenings seminariesektion fremlægges en anden beskæftigelsesprognose, der viser, at alle lærere i folkeskolen vil få arbejde. I opstillingen af denne er taget større hensyn til samfundsudviklingen end i undervisningsministeriets prognose, Kristeligt Dagblad 28.8. og Land og Folk 31.8.

Og Århus Stiftstidende sætter den 23.8. spørgsmålstejn ved, hvorvidt den store afgang fra faget er indregnet i prognoserne. Der er 74.000 seminarieuddannede lærere under 70 år i Danmark, men af disse er kun 54.000 i arbejde.

Schlüter-regeringen fremlægger sidst i september og begyndelsen af oktober sine spareforslag, og disse vil på forskellig måde få konsekvenser for folkeskolelærernes

arbejdsvilkår og beskæftigelsessituation. Afskaffelsen af takst- og dyrtidsreguleringen og indgreb i 11-timersreglen vil fx påvirke løn- og arbejdsforholdene, og ændringerne i bloktilskuddet kan i følge nogle beregninger betyde, at ca. 1650 lærerstillinger nedlægges. Der er ved mange skoler og i mange kommuner arbejdsnedlæggelser p.g.a. disse spareforslag, og i København demonstrerer 100.000 offentligt ansatte tjenestemænd og funktionærer, fx Information 14.10.

I januar kommer så de første omfattende afskedigelser. De afskedigelser, der længe har været bebudet i Rødovre, realiseres, 40 fyres, flere vil blive fyret, og årsagen er det dalende børnetal i kommunen. Børnetallet var på 7000 midt i 70'erne og er nu på 4000, fx Politiken 26.1. og 27.1. 28 af disse lærere er tjenestemandsansatte, og de vil således få udbetalt fuld løn i 3 år eller ventepenge afhængigt af, om de er ansat før eller efter 1969. Næstformand i DLF udtaler til Politiken 28.1., at Rødovre er et par uger foran andre kommuner. Der arbejdes nu mange steder med at lukke skoler, forringe specialundervisningen og afskedige lærere.

Afskedigelserne i Rødovre afføder debat om, hvorvidt tjenestemandsbegrebet er gennemhullet, fx Politiken 28.1. og 9.2. Rødovres borgmester redegør i Berlingske Tidende 12.2. for afskedigelsesproceduren og forsikrer, at der er sikret tjenestemandene en reel behandling og en god økonomisk ordning.

1000 lærere fra Københavns amt demonstrerede foran Rødovre rådhus i protest mod afskedigelserne. Fælleslærerrådet i Rødovre mener, stillingerne bør nedlægges ved naturlig afgang, Rødovre Avis 2.3. Og Frederiksborg Amts Avis kan 20.4. oplyse, at lærerne i Ballerup har indgået en tryghedsaftale med kommunen.

DLF erklærer i løbet af sommeren og efteråret 82, at foreningen under overenskomstforhandlingerne vil have nedsat arbejdstid, - katedertimerne ønskes reduceret med 3, fx Århus Stiftstidende 4.7. og Politiken 17.9.

Foreningen afholder sin kongres i november, og UM erklærer under kongressen, at lærerne har to muligheder, fleksibilitet i ansættelserne eller afskedigelser, Fyns Stiftstidende 4.11. DLFs formand Jørgen Jensen erklærer derimod, at lærernes tillid til deres arbejdsgiver er blevet dybt rystet, Information 8.11. DLF fastholder under kongressen den formulerede holdning vedr. overenskomstforhandlingerne. Foreningen erklærer desuden, at medlemmerne solidarisk skal betale den bod, de strejkende medlemmer har pådraget sig. Foreningens mere moderate medlemmer føler sig imidlertid ikke solidariske med deres strejkende kolleger, og foreningen trues af sprængning, fx Land og Folk 5.11. og Jyllandsposten 30.11.

Politiken kan den 5.3. oplyse, at DLF og FTU har indgået en overenskomstaftale med finansministeriet vedr. afspadseringer, og denne vil redde 2000 lærerjobs i 83-84.

En ekstraordinær kongres afholdes i maj. Her fremlægges endnu en prognose, der viser, at hver 3. lærer vil være arbejdsløs i 1990. De fremmødte ønsker arbejdstidsnedsættelse uden løntilbagegang, og forsamlingen vil ikke overlade til formanden at formulere resolutionerne. Formanden nedstemmes for første gang. De delegerede ønsker desuden at føre en mere aktionspræget, udadvendt politik mod arbejdsløsheden, fx Politiken og Fyns Stiftstidende og Jyllandsposten 1.6. Disse begivenheder udløser mange kommentarer i dagspressen.

Jyllandsposten oplyser 12.5., at DLFs formand Jørgen Jensen vil trække sig tilbage til november 83. Den hidtidige næstformand Holden Schmidt foreslås som en mulig efterfølger i følge Jyllandsposten 5.6. Information 13.6. oplyser, at foreningens ven-

strefløj har deres eget formandsemne, Martin Rømer fra Århus.

Og så oplyser Dagbladet 9.7., at Ishøj kommune har tabt sagen mod lærerne og mod nævnet ved Strandgårdsskolen vedr. skemalægning. Vestkysten oplyser, at der stadig er stridigheder i skoleforvaltningen i Esbjerg, – DLFs mæglingforslag er afvist, 29.6. Og Frederikssund byråd har bedt om, at skoledirektøren må blive afskediget p.g.a. økonomiske misforhold i embedsførelsen, Frederiksborg Amts Avis.

Ungdomsuddannelserne

Unge, efterskoler, ungdomsskoler og 10. klasse

Ungdomsarbejdsløsheden og de unges manglende uddannelsesmuligheder diskuteres og kommenteres jævnligt i dagspressen. I Århus Stiftstidende 11.7. hævdes, at de unge spilder deres tid i jagten på points, i Politiken oplyses 28.7., at 6000 unge er afvist fra de videregående uddannelser. De unge lediges forhold beskrives i forskellige sammenhænge, i Fyns Stiftstidende 21.10. og Vestkysten 19.11. Politiken oplyser, 24.1., at de unge foretrækker jobs for uddannelse, og ungdomsklubber lukkes af sparehensyn, fx i Videbæk, Vestkysten 10.5.

I mange kommuner iværksættes beskæftigelsesprojekter for unge arbejdsløse, fx i Næstved, Næstved Tidende 30.9. I november foreligger rapporten fra forsøget med en ungdomsgarantiordning i Århus amt. En af denne rapports væsentlige konklusioner er, at de unge, der har deltaget i ordningen, har bedre chancer for at få beskæftigelse end dem, der ikke har. De unge har desuden været tilfredse med opgaverne, fx Politiken 31.10. og Information 1.11. Den nye regering vil imidlertid stoppe ordningen til trods for, at Århus amt gerne vil fortsætte denne. Borgmesteren for Århus amt karakteriserer regeringens holdning som Ebberød Bank, og LO udtaler, at denne organisation er meget uenig i regeringens politik. Den skærer i jobskabelsesordningen på et tidspunkt, hvor der netop skal gøres brug af erfaringerne, Århus Stiftstidende 21.11. og Aktuelt 6.11.

Hvad den nye regering vil sætte i stedet for ungdomsgarantien forekommer i de følgende måneder uafklaret. Poul Schlüter erklærer, at alle unge, der ønsker uddannelse, skal kunne få en sådan; der bliver imidlertid ikke tale om en egentlig garantiordning, fx Berlingske Tidende 8.11. og Jyllandsposten 14.11. Og den tidligere arbejdsminister Svend Auken erklærer, at regeringen svigter de unge, fx Politiken 11.11. UM erklærer til Jyllandsposten 15.2., at alle de unge, der forlader skolen i år, d.v.s. 87.000, vil kunne læse videre i en eller anden form. I marts afholder regeringen et pressemøde, hvor denne erklæring fastholdes, – 9000 flere end sidste år vil få mulighed for uddannelse, fx Århus Stiftstidende 1.3. og Berlingske Tidende 9.3. Socialdemokratiet genfremsætter forslaget om en landsdækkende uddannelsesgaranti, Politiken 9.3. Problemet får mange kommentarer i pressen i de følgende måneder. Og i maj oplyser, fx Politiken, at et kompromis er opnået mellem regeringen og Socialdemokratiet; amterne og kommunerne skal, til trods for tidligere forslag, gå ind i bekæmpelse af ungdomsarbejdsløsheden, amterne skal bevilge 62 kr. pr. indbygger og kommunerne 125; hovedvægten skal lægges på uddannelser, 4.5.

Der er stadig stigende tilgang til efterskolerne, og nye skoler etableres. En idræts-efterskole planlægges i Jyderup, Sjællands Tidende Slagelse 13.11. En ny efterskole skal oprettes i Sdr. Resen, Skive Folkeblad 21.12., og en ny efterskole søges oprettet

i Reerslev, Sjællands Tidende Slagelse 14.5., i Tolne, Ålborg Stiftstidende 15.5. og i Kolding, Jydske Tidende Kolding Avis 5.6.

Politikeren oplyser 7.2., at 15 nye efterskoler skal starte fra august 83.

En elev bortvises efter øldrikning fra Rantzausminde efterskole. Der klages til UM, men han erklærer, at han ikke vil gribe ind i efterskolernes frihed, Fyns Stiftstidende 13.9.

Den kommunale ungdomsskole har stadig stor søgning. Information oplyser 21.9., at 200.000 unge mellem 14 og 18 søger denne skoleform, der i efteråret 82 afholder 40 års jubilæum. De lokale aviser har fyldige referater vedrørende tilgangen til ungdomsskolerne og referater af undervisningstilbudenes indhold, fx fra Esbjerg, Vestkysten 21.8., fra Egtved, Vejle Amts Folkeblad 21.2., fra Ry, Århus Stiftstidende 24.4. og fra Ishøj, Dagbladet Roskilde 13.5.

10. klasse har også stor tilgang af unge; der er fx forsøg med 10. klasse i Nakskov, Ny Dag 10.6.-82, der er stor søgning i Hjørring, Vendsyssel Tidende 2.2., i Rødding, Vestkysten 8.3. og i Svebølle, Kalundborg Folkeblad 26.4. Samtidig rammes 10. klasserne i nogle kommuner af besparelser. De overvejes nedlagt i fx Skotterup, Skive Folkeblad 13.7. og i Frederikshavn, Frederikshavns Avis 22.2., (se også afsnittet om folkeskolen generelt).

Gymnasiet

Der åbnes stadig nye gymnasier, et fx i Horsens, Horsens Folkeblad 22.6., et i Høje Tåstrup, Dagbladet Roskilde 29.7. og et i Ishøj, Sydkysten 11.8. Tilgangen til gymnasierne er svingende, men Politikeren oplyser 18.8., at der i skoleåret 82/83 går 5000 flere end året før. Samtidig er der et frafald på 20% fra gymnasierne, Jyllandsposten 13.12.

Gymnasiet indhold diskuteres til stadighed fx i Politikens kronik 25.8. og i Information 23.11. Der er forsøg i gang ved flere gymnasier, fx med en teknisk studentereksamen oven på EFG i Kbh., Ålborg og Sønderborg, Politikeren 16.7. Og gymnasierne i Vejle og Kolding har af gymnasiedirektoratet fået tilladelse til at udføre forsøg med edb; men der er ikke økonomiske midler til at iværksætte disse, Jydske Tidende Kolding Avis 29.5.

Kort tid efter Bertel Haarder har tiltrådt som minister, udkommer en bog, som han er medforfatter til, hvori han tager afstand fra forsøgsvirksomhed i gymnasiet, og hvori han desuden udtaler, at gymnasiet ikke skal bygge på lighedsideen, fx Aktuelt 30.9. Han udtaler sig i denne sammenhæng også kritisk vedr. forsøgene på Herlev og Gentofte Statsskoler, fx Politikeren 30.9. og 6.10.

Der er stadig liv i planerne om at oprette et privat gymnasium i Nivå, gymnasiet hævdes at være en realitet i følge Information 29.1., og Frederiksborg Amts Avis hævder samme dag, at det har fået egne lokaler i Cirkelhuset. UM støtter planerne varmt, amtsrådet støtter også sagen, men Farums borgmester finder det pinagtigt at bevilge penge hertil, medens der spares på undervisningen af handicappede, fx Frederiksborg Amts Avis 5.2. og 7.2. og Berlingske Tidende 9.2. og 15.2. Socialdemokratiet vil ikke støtte planerne, fordi der i dette amt er en gymnasiedækning på 43%, og fordi gymnasiet skal etableres på anpartsbasis, hvilket hævdes at være en skattefidus. Aktuelt mener 28.2., at denne sag er et eksempel på, hvorledes regeringen går amok for at privatisere. DGS og DSU protesterer mod, at der etableres en eliteskole, Land

og Folk 10.3., og Frederiksborg Amts Avis oplyser 5.3., at 35 elever er tilmeldt. Der er således ikke tilmeldt nok elever, og i første omgang starter skolen med grundskoleklasser i Karlebo, Berlingske Tidende 16.5.; Fredericia Dagblad oplyser 13.5., at UM vil give de private gymnasier samme status som friskoler.

Elever og lærere ved Allerød amtsgymnasium klager stadig over indeklimaet og vil gerne have skolen lukket, fx Frederiksborg Amts Avis 16.12. 11 personer er i følge Information 18.12. uarbejdsdygtige, og standpunkt karaktererne bliver desuden dårlige. Amtsborgmesteren mener imidlertid, at der ikke er nogen grund til at over reagere; amtsrådets løsning afvises som lapperier, og lærerne hævder, at de har så mange sygedage, at de kan blive afskediget, fx Information 3.1. og 13.1. og Politiken 22.2. I april fjerner 100 af skolens elever 300 m² gulvtæpper. De sigtes for hærværk; eksperter giver imidlertid eleverne ret i kritikken, sigtelsen frafaldes, og der skal ikke lægges nye tæpper på gulvene men linoleum, fx Frederiksborg Amts Avis 20.4.

Rotary i Danmark iværksætter ungdomsudveksling med andre lande, også fra Sydafrika. De unge bor i et dansk hjem og undervises i danske gymnasier.

Spørgsmålet om, hvorvidt unge fra Sydafrika skulle undervises i Danmark, synes ifl. Information 21.1. første gang at være rejst i Ålborg. Rektor ved Ålborghus Statsgymnasium har på opfordringen fra Rotary givet tilladelse til, at en sydafrikansk elev kan undervises på skolen. Rotary har først forsøgt at få eleven optaget på Hassers gymnasium. Her forhindrede lærerrådet optagelsen bl.a. ved hjælp af en henvendelse til udenrigsministeriet. Ministeriet henviste til enigheden vedr. forholdet til Sydafrika blandt de nordiske udenrigsministre og tilføjede, at »henstillingen på det kulturelle område har umiddelbar gyldighed for offentlige myndigheder og institutioner i de nordiske lande, men ikke for private borgere«. Efter at debatten var startet i Ålborg, blev lignende sager drøftet i Århus og Kalundborg. Udenrigsminister Uffe Ellemann Jensen mener i en kronik, der blev trykt i en række lokalaviser, at det er synd for de sydafrikanske elever, og at sagen har bragt sindene i et oprør, der ikke står i noget rimeligt forhold til dens betydning, fx Vestkysten 21.2. SF ønsker sagen behandlet i Folketinget; der skal udarbejdes strammere regler for udstedelse af visa til sydafrikanere. Der er imidlertid ikke flertal for dette forslag, Politiken 12.3.

Gymnasiernes klassekvotienter ønskes hævet i besparelsesøjemed. Københavns amtsråd beslutter at hæve den fra 25,7 til 26,7 i skoleåret 83/84, Frederiksborg Amts Avis 19.1. Og UM udsender et cirkulære om, at der skal kunne være op til 29 elever i en gymnasieklasse, samtidig med der skal foretages begrænsninger i grenvalget, fx Information 29.3. og Frederiksborg Amts Avis 30.3. Dette cirkulære betegnes omgående som Rexona cirkulæret, – der er altid plads til en til ..., og udløser hidtil usete protester på gymnasieområdet. Der synes i henhold til dagspressen at blive demonstreret over hele landet, og demonstrationerne får fyldig dækning i såvel lokale som landsdækkende aviser. Bare i København hævdes 7000 unge at have demonstreret, Berlingske Tidende 16.4. G. L. har i første omgang accepteret cirkulærets udsendelse, men skønner senere, at en ændring af klassekvotienten er overenskomstbrud. Samtidig deltager foreningen i overenskomstforhandlinger, hvis resultat er lønnedgang, men 400 nye stillinger, fx Kristeligt Dagblad 30.3. G. L. advarer lærerne mod at demonstrere og hævder, at de vil blive trukket i løn, Politiken 14.4. og 17.4. I følge Land og Folk 20.4. er der et flertal i Folketinget mod UM, og Politiken hævder i sin leder 23.4., at statsministeren har et problem, nemlig Bertel Haarder.

Rexona cirkulæret trækkes tilbage i maj, og samtidig oplyser flere aviser, at UM vil ændre gymnasieloven således, at statsgymnasierne overdrages til amterne. Samtidig vil amterne få overdraget beføjelserne vedr. klassekvotientens fastsættelse, resourceforbruget og rektorudnævnelser, fx Weekendavisen og Berlingske Tidende 13.5. Den sidstnævnte avis tilføjer, at denne sag er et eksempel på, hvorledes et spareforslag kan få helt andre følger end de tilsigtede.

Politiken oplyser 27.5., at gymnasielærernes arbejdsgivere, Københavns kommune, Amtsrådsforeningen og Finansministeriet mener, at lærerne kan idømmes bøde. G.L. hævder derimod, at der ikke har været tale om systematiske aktioner.

Gymnasieelevernes organisationer er aktive i dette skoleår. DGSs formand udtaler, at organisationerne ikke vil acceptere overbelægning, Land og Folk 13.8. Forhandlinger har været i gang for at forene GLO og DGS, og disse er afbrudt i følge Politiken 7.9. Berlingske Tidende oplyser 30.9., at foreningen Liberale Gymnasiaster igen er i gang. UM beslutter i følge Berlingske Tidende, at kollektivt medlemskab i elevorganisationerne ikke skal give andel i tipsmidlerne. Og Berlingske Tidende oplyser 19.5., at UM vil begrænse gymnasieorganisationernes faglige aktiviteter til en fællestime om året. Avisen rejser spørgsmålet, om dette er en straf for den uro, der har været på gymnasierne dette forår. Og UM udsender et cirkulære vedr. elevorganisationerne. Faglige aktiviteter må ikke diskuteres i fællestimerne, her skal aktuelle og særlige problemer drøftes, fx Jyllandsposten 6.6.

Erhvervsuddannelserne

De tekniske skoler og handelsskoler over hele landet har stadig »god presse«. Lokalaviserne har fyldige omtaler af skolerne, af udvidelser og af undervisningen. Slagteriskolen i Roskilde udvider fx, i følge Roskilde Tidende 30.7., ny metalskole åbnes i Vejle, Vejle Amts Folkeblad 31.7.; der er stor tilgang til den tekniske skole i Middelfart, Kolding Folkeblad 27.8., en ny uddannelse etableres ved den tekniske skole i Skjern, Ringkøbing Amts Dagblad 10.11., kvinderne skal ind i mandefagene ved Skive Tekniske Skole, Skive Folkeblad 5.2., UM stopper planerne om EFG-bygge- og anlæg på Bornholm, – under kraftige protester, Bornholmeren Rønne 23.2., teknisk skole i Åbenrå udvider, Vestkysten 26.4., og Weekendavisen oplyser 20.5., at handelsskolerne indfører den ny teknik.

Det spørgsmål, der også i år synes at være det centrale inden for disse uddannelser – såvel centralt som lokalt – er mangelen på lære- og praktikpladser. I følge Fyns Stiftstidende 18.6. mangler fx hver anden EFG-elev i Odense plads, i Grindsted gennemtrawles egnen for praktikpladser, Vejle Amts Folkeblad 7.7. Unge mangler plads i Helsingør, Helsingør Dagblad 9.5., i Kalundborg, Kalundborg Folkeblad 12.3., og i Hillerød er et hold, der udgik fra basisåret fulgt i to år: nogle fik praktikplads, og nogle fik hverken dette eller anden beskæftigelse, Frederiksborg Amts Avis 9.6. I Politiken hævdes, at lodtrækningen til basisåret er uheldig, unge har praktikpladser, men får ikke basisåret, 25.6. Samme avis hævder 25.7., at den daværende regering sminker tallene vedr. mangelen på praktikpladser. Når kun 9000 mangler plads på dette tidspunkt, er det fordi de, der har opgivet at søge, ikke er medregnet. Land og Folk oplyser 20.8., at LO mener, at 20.000 mangler plads, Aktuelt hævder 23.9., at 16.000 mangler, heraf mangler 12.000 praktikplads og 4000 læreplads. Jyllandsposten oplyser 23.12., at 11.000 mangler praktikplads i november, og halvdelen af disse søger

inden for HK-området. Information oplyser 12.11., at til trods for, at arbejdsgiverne i foråret 82 fik fordoblet deres tilskud til eleverne, mangler 9000 unge stadig plads, og det er flere end sidste år, ca. 4000 mangler inden for mesterlæren, 4000 inden for EFG, og mange har ventet i 1½ år. Jobformidlingen, der skal skaffe de unge pladser, fungerer dårligt, og skolerne burde overtage denne opgave, fx Information 17.11. Aktuelt har en serie om erhvervsuddannelserne 9.2., her redegør en arbejdsgiver for, at det hverken er karakterbogen eller anbefalinger, men den unges personlighed, der tæller ved ansættelse. Information oplyser 8.3., at der ydes 500 mill. i tilskud til erhvervslivet, og dette har kun givet 2000 flere pladser, d.v.s. at hver ny plads koster staten 250.000.

Bertel Haarder udtaler som nyudnævnt minister, at der er en masse glemte lærepladser, Amts Avisen 27.9. I følge Jyllandsposten 24.9. vil UM ændre reglerne for kombinationsaftaler således, at lærlinge/elever kan rotere, og DA vil på denne baggrund opfordre medlemmerne til at oprette flere pladser. UM indrømmer i følge Politiken 25.11., at det kan blive nødvendigt at skaffe pladser via tvungne kvotaordninger over for store virksomheder. Regeringen mener i følge fx Kristeligt Dagblad 1.3., at der kan skaffes 10.000 nye pladser ved at lette reglerne for oprettelse og yde støtte. Bankerne har givet tilsagn om at tage dobbelt så mange elever. Samme avis oplyser 14.5., at der er 70.000 unge under 25, der mangler læreplads, EFG-plads eller beskæftigelse. Og i følge Aktuelt 4.6. søger 9000 unge stadig plads i april, medens Politiken 12.6. hævder, at antallet vil være 20.000 i august.

Erhvervsuddannelsernes indhold og organisation diskuteres stadig. Kristeligt Dagblad oplyser, at UM overvejer at etablere en EFG-uddannelse uden basisår, 19.7. Nye uddannelser er på vej inden for sundhed og elektronik, betænkningen er klar, 10.000 elever skal optages pr. år, fx Information 7.7. og 31.8. Sygeplejerskerne, FTF og pædagogiske organisationer protesterer mod oprettelsen af disse, fx Aktuelt 28.8. Foreningen af landbrugsskoler ønsker EFG-jordbrug nedlagt, EFG-eleverne er også dyrere at uddanne, fx Frederiksborg Amts Avis 6.8. Undervisningsdirektør Niels Hummeluhr påpeger over for Jyllandsposten 9.8., at det er en god tradition, at erhvervslivets parter og det offentlige tilrettelægger disse uddannelser. Jernet vil i henhold til Vejle Amts Folkeblad 1.10. fastholde mesterlæren længere end planlagt. Det planlagte tværfaglige basisår udskydes af sparehensyn til både LOs og DAs store forundring, Jyllandsposten 9.10. UM vil styrke mesterlæren og etablere »konfrontationer« vedr. EFG, fx Herning Folkeblad 15.11. og 29.11., både i Jern og Metal og i de grafiske fag findes begge uddannelser, og det finder Aktuelt 25.11. uheldigt. Og Århus Stiftstidende oplyser 31.5., at UM vil udskifte lodtrækning ved optagelse på basisåret med en anden optagelsesform. Kriterierne ved denne skal bl.a. være erhvervs erfaring, kønskvotering, geografiske hensyn og hensynet til, hvorvidt den unge skal overtage en virksomhed.

Voksenundervisning og voksenuddannelse Seminarierne

Der var mindre søgning end tidligere til seminarierne i sommeren 82. Fyns Stiftstidende oplyser 3.7., at medens der var 7000 i 1977, er der kun 2100 i 1982. Desuden fordeler ansøgerne sig skævt, idet halvdelen søger de 10 på Sjælland, medens den anden halvdel søger de 19 øvrige. Politiken 9.7. hævder, at de eksisterende seminarier

har en uddannelseskapaletet på 4000, medens der kun uddannes 2000, og disse 2000 vil sandsynligvis ikke finde beskæftigelse. Kristeligt Dagblad oplyser 14.7., at Det Nødvendige Seminarium kun har modtaget 14 ansøgere, Information hævder samme dag 20.

Ernst Goldschmidt, Undervisningsministeriet, kommenterer situationen og siger, at udbud og efterspørgsel på lærerområdet er ved at nærme sig til hinanden, dog med det forbehold at ansøgerne fordeler sig skævt geografisk. Der er imidlertid uddannet nok lærere for mange år fremover; seminarier kunne nedlægges, og det er dem med færrest ansøgere, der er truet. Problemet vil blive drøftet af politikerne til august, Århus Stiftstidende 7.7. I finansministeriets budgetredegørelse fastslås, at der ved udgangen af 80'erne vil være 25.000 flere lærere, end der er brug for, og lukning af et par seminarier vil ikke ændre situationen.

De små seminariebyer vil imidlertid ikke blive berørt af situationen. Nye uddannelsesinstitutioner vil blive flyttet dertil, Jyllandsposten 22.7. Disse udtalelser udløser kommentarer og gisninger i såvel de landsdækkende som de lokale aviser. DLF vil fx ikke acceptere to-sporede seminarier. Den nye rektor ved Nørre Nissum frygter ikke nedlæggelse, Ringkøbing Amts Dagblad 3.8.; der er interviews med lokale seminarie- rektorer fx i Vestkysten 7.8., i Århus Stiftstidende 23.8. og Midtjyllands Avis 31.8. De spørgsmål, der diskuteres, er, hvor lille et seminarium kan være, hvad det reelle lærerbehov er, hvis folkeskolelærerne også uddannes til voksenundervisningen, og BFU bliver vedtaget, og først og sidst hvilke seminarier der skal nedlægges. UM fremlægger i november et forslag til nedlæggelse af seminarier, der udløser voldsomme protester – så mange, at flere aviser taler om et seminarieslag. UM ændrer planer nogle gange, rygterne svirrer, men i begyndelsen af december opnår regeringen et forlig med Socialdemokratiet, i følge hvilket Gedved nedlægges, Th. Lang nedlægges, og Hellerup og Frederiksberg og Blaagaard og Emdrupborg sammenlægges; Det Nødvendige Seminariums fremtid forekommer usikker. Ca. 250 seminarielærere vil blive arbejdsløse, fx Politiken 10.12. og Land og Folk 17.12. Seminarieeleverne demonstrerer, fx Politiken 17.12.

I de følgende måneder iværksættes nye uddannelses tilbud på forskellige seminarier. I Tønder oprettes fx en data- og samfundslæreruddannelse, Jydske Tidende Tønder 6.3., i Kolding oprettes et kursus for arbejdsløse lærere, Kolding Folkeblad 5.3., og ved Gedved vil forskellige kurser blive iværksat. Horsens Folkeblad 18.3. UM hævder, at Det Nødvendige Seminarium indgik i forliget og således skal nedlægges. Dorte Bennedsen fastholder, at det gjorde det ikke. Skal det nedlægges, må der lovgives derom, fx Politiken 23.3.

Voksenundervisning

Der er stadig stigende tilgang til voksenundervisningen rundt i landet, fx i København ventes en stigning på 10%, Politiken 31.7. Der oprettes færre hold med større elevtal, fx i Kalundborg, Holbæk Amts Venstreblad 17.8., og holdstørrelsen er også stigende i Sønderjylland, Jydske Tidende Haderslev 22.8. Aftenskolernes specialundervisning er også stigende fx i Frederiksborg Amt, Frederiksborg Amts Avis 19.8.

Denne undervisning rammes imidlertid også af besparelserne, 100 lærere skal fx fyres i Københavns Amt, og seks byer i Frederiksborg amt mister deres enkeltfagskurser, Politiken 22.12. og Frederiksborg Amts Avis 30.12.

Bertel Haarder erklærer kort efter sin tiltrædelse, at den gratis voksenundervisning skal afskaffes, fx Politiken 7.10. Der skal betales for enkeltfagskurser, for deltagelse i kurser i dansk o.s.v. Indvandrers deltagelse i grundkursus i dansk vil koste 10% eller 1000 kr. og deltagelse i enkeltkurser 200 kr., fx Information 11.2. og 9.3. Dette forslag udløser mange protester. AOF siger, at UM vil smadre den frivillige voksenundervisning, fx Land og Folk 2.11. Kristeligt Dagblad mener, at ordningen ville ramme indvandrerkvinderne – UM beskyldes også for at blande sig i oplysningsforbundenes virke og gribe ind i deres styrelse, Politiken 8.5.

Forslaget om, at de, der modtager specialundervisning i dansk, skal betale, trækkes efter megen debat i folketinget tilbage; det ville have givet en besparelse på 6 mill., og et ændret forslag vedtages, fx Politiken 27.5. og 28.5. Folketinget vedtager imidlertid forslaget om, at der kan opkræves en afgift på 200 kr. pr. enkeltfagskursus, Berlingske Tidende 11.6.

BFU debatteres stadig, Kristeligt Dagblad påpeger 13.7., at reformen vil komme som en konsekvens af den nedsatte arbejdstid, og den vil være skelsættende. Og Weekendavisen oplyser 27.8., at LO regner med at 100.000 stadig skal være under uddannelse. Lønkomensationen er beregnet til 10-12 mia om året. Forslagets beskæftigelsesmæssige, uddannelsesmæssige og menneskelige værdi diskuteres i den følgende tid, fx i Jyllandsposten 19.8.

Weekendavisen oplyser 21.2., at voksenundervisningen bruges af hver 3. dansker, og forslaget om en ny organisation i form af et 10 punktsprogram er under udarbejdelse. Og Politiken oplyser 22.4., at tre partier har udarbejdet forskellige forslag til en BFU-reform.

Højskole

En ny højskole starter i Thy i juli 82 i det gamle Missionshotel i Sjørring, fx Ålborg Stiftstidende 25.7. Den indvies officielt i oktober, Thisted Dagblad 4.10. En datahøjskole skal oprettes i Odense, og den skal uddanne brugere af EDB-teknik til både den private og den offentlige sektor, Jyllandsposten 5.7. En idrætshøjskole søges oprettet i Varde, Vestkysten 26.10. Og byggeriet af en ny højskole i Holstebro er blevet forsinket, Holstebro Dagblad 15.10.

Ledige søger stadig højskolerne, ledige kvinder i Storstrøms amt får tilbudt et højskoleophold, Politiken 27.8.; ledige fra Odense kommer på højskole, Politiken 2.11., og en ny daghøjskole for arbejdsfri oprettes i Allerslev, Næstved Tidende 5.2.

Også i år er der konflikter ved enkelte højskoler. Der er uro på Uge Folkehøjskole, der er stor udskiftning af lærere, forstanderen beskyldes for at være diktatorisk, og der har ikke været afholdt lærerråd i 5 år, fx Jydske Tidende Tønder 30.10. Konflikten ved St. Restrup Højskole afklares, fordi den gruppe, der var modstandere af skolens socialistiske linje, har trukket sit sagsanlæg tilbage, Ålborg Stiftstidende 3.12. Og forstanderen for Pensionisthøjskolen Rude Strand er blevet frikendt for anklagen for bedrageri over for staten, Århus Stiftstidende 8.6.

Fremskridtspartiet mener, at Den Røde Højskoles kurser om husbesættelser er af en sådan karakter, at der bør indledes en politimæssig undersøgelse. Sagen drøftes i Folketingets spørgetid, og UM vil ikke gribe ind, da der på højskoler må kunne foregå diskussioner om hvad som helst, fx Jyllandsposten 17.3. og B.T. 26.2.

Højskolerne rammes også af besparelser. UM meddeler, at der ikke vil blive ydet

statsstøtte til ledige, der får understøttelse på højskoler, landbrugsskoler o.s.v. Socialdemokratiet protesterer, og de radikale foreslår, at der ydes en grundstøtte på 150 kr. pr. uge, fx Information 19.5. og Politiken 27.5. Dette forslag udløser mange kommentarer.

Tvindskolerne

Skolesamvirket i Tvind får også i dette skoleår megen avisomtale. Politiken hævder 14.7., at skolesamvirket har svært ved at skaffe elever. Socialforvaltningerne må ikke længere placere elever på skolerne. Skolesamvirket køber en villa ved Silkeborg for at etablere en skole. Kvarterets beboere protesterer og hævder, at brugen vil være i strid med de servitutter, der er på kvarteret; skolesamvirket mener på sin side, at protesterne grænser til racisme, Midtjyllands Avis 20.7. og 21.7.

I februar forliser et af skolesamvirkets skibe »Aktiv«, 5 omkom. Det hævdes, at skibet ikke var sødygtigt og i forsvarlig stand, hvilket imødegås af skolesamvirket, – typerne er store og beskyldningerne voldsomme, fx B.T. 3.2.

Skolesamvirkets telefoner er i henhold til Ekstrabladet 12.3. og Aktuelt 17.3. blevet aflyttet i henhold til en dommerkendelse foranlediget af udenrigsministeriet, fordi skolesamvirket var under mistanke for militante PLO-aktiviteter. Der har desuden været holdt udenlandske elever uden opholdstilladelse skjult på skolerne, og forstander Poul Jørgensen risikerer bødestraf derfor, fx Jyllandsposten 4.3. Udenrigsminister Uffe Ellemann Jensen erklærer, at Tvind-eleverne skader Danmarks omdømme i udlandet, fx Ekstrabladet 11.3.

Folketinget diskuterer i april, om friskoleloven bør ændres, således at disse skoler ikke kan fungere, som de gør. Der er imidlertid flertal for at bevare loven, og der er således intet stormløb mod skolerne i denne omgang. Forstander Poul Jørgensen inviterer folketingets medlemmer til at besøge skolerne, men ingen kommer, fx Politiken 15. og 26.4.